

ПІДХОДИ ДО СУТНІСНОГО НАПОВНЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

АСАМОАХ-ЧЕРЕМЕХ Джошуа

здобувач PhD

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0003-3788-3380>

e-mail: asamoah_phd@ukr.net

РУДНІЧЕНКО Євгеній Миколайович

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри менеджменту та адміністрування

Хмельницький національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-9407-2026>

e-mail: e.m.rudnichenko@gmail.com

У статті проаналізовані існуючі підходи до сутнісного наповнення категорії «економічна безпека підприємства» та запропонована удосконалена їх систематизація із виокремленням аспектів: системного управління підприємством, перспективного управління підприємством, превентивного управління загрозами та ризиками, компенсаційного управління загрозами та ризиками. Також досліджено трансформацію сутності поняття «економічна безпека підприємства», його особливостей та ключових характеристик в часовому вимірі: 1 етап - до появи концепції Industry 4.0 (до 2011 р.); 2 етап - після появи концепції Industry 4.0 (2011 р.) до пандемії Covid-19 (2019 р.); 3 етап - після появи пандемії Covid-19 (2019 р.) та до повномасштабного російського вторгнення (2022 р.); 4 етап - після повномасштабного російського вторгнення (2022 р.). Встановлено, що для 1 етапу характерним є узагальнене поняття «нормального функціонування» підприємства в рамках його економічної безпеки; для 2 етапу - виділення серед найбільш вагомих корпоративних ресурсів: персоналу, інформації і технологій, техніки та устаткування; для 3 етапу - виділення серед ресурсів підприємства інтелектуального потенціалу та наголос на маркетинговій складовій економічної безпеки; для 4 етапу - акцент на маркетинговій складовій економічної безпеки в успішній ринковій діяльності підприємств в умовах європейської інтеграції України та на протистояння і захист від дестабілізуючих чинників. Встановлено, що економічна безпека підприємства - це комплексна характеристика, яка відображає такий стан підприємства, який сприяє стабільному та максимально ефективному функціонуванню та розвитку підприємства у майбутньому для досягнення цілей бізнесу та підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасних конкурентних умовах, захищеності та зменшення впливу всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх ризиків та загроз в умовах глобальних викликів.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, систематизація поглядів, функціональна складова, маркетингова складова, ризик.

APPROACHES TO ESSENTIALLY FILLING THE «ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE» CATEGORY

Joshua ASAMOAH KYEREMEH, Yevhenii RUDNICHENKO

Khmelnytskyi National University

The article analyzes the existing approaches to the essential content of the category «economic security of the enterprise» and proposes an improved systematization of them, highlighting aspects: system management of the enterprise, perspective management of the enterprise, preventive management of threats and risks, compensatory management of threats and risks. The transformation of the essence of the concept of «economic security of the enterprise», its features and key characteristics in the temporal dimension was also analyzed: 1st stage - before the emergence of the concept of Industry 4.0 (until 2011); 2 stage - after the emergence of the Industry 4.0 concept (2011) until the Covid-19 pandemic (2019); Stage 3 - after the emergence of the Covid-19 pandemic (2019) and before a full-scale russian invasion (2022); Stage 4 - after a full-scale russian invasion (2022). It was established that the generalized concept of «normal functioning» of the enterprise within the framework of its economic security is characteristic of the 1st stage; for the 2nd stage - selection among the most important corporate resources: personnel, information and technologies, equipment and equipment; for the 3rd stage - allocation of intellectual potential among the company's resources and emphasis on the marketing component of economic security; for the 4th stage - an emphasis on the marketing component of economic security in the successful market activity of enterprises in the conditions of European integration of Ukraine and on resistance and protection from destabilizing factors. It has been established that the economic security of the enterprise is a complex characteristic that reflects the state of the enterprise, which contributes to the stable and maximally effective functioning and development of the enterprise in the future to achieve business goals and increase the competitiveness of the enterprise in modern competitive conditions, security and reducing the impact of all types of potential of the enterprise from internal and external risks and threats in the face of global challenges.

Key words: economic security of the enterprise, systematization of views, functional component, marketing component, risk.

Асамоах-Черемех Д., Рудніченко Є. (2023) Підходи до сутнісного наповнення категорії «економічна безпека підприємства». *DEVELOPMENT SERVICE INDUSTRY MANAGEMENT*, (3), 47-55.
[https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3\(7\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3(7))

Asamoah Kyeremeh J., Rudnichenko Y. (2023) approaches to essentially filling the «economic security of the enterprise» category. *DEVELOPMENT SERVICE INDUSTRY MANAGEMENT*, (3), 47-55.
[https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3\(7\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-3(7))

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

В сучасних складних українських реаліях, які спричинені дестабілізуючими факторами, а саме пандемією Covid-19, російською агресією та її руйнівним впливом на всі сфери життя та економіку зокрема, особливо гостро постає питання економічної безпеки та збереження цілісності економічного простору. В умовах глобальної кризи сфера економіки продемонструвала себе найбільш вразливою, що негативно відобразилося на діяльності підприємств. Підприємства знаходяться у критичному стані, адже функціонують в умовах різних зовнішніх та внутрішніх ризиків, якими пронизано конкурентне економічне середовище, в умовах нестійких і незначних обсягів інвестиційних вкладень, нестійкого стану ринку, глибокого спаду виробництва, порушення стратегічної стабільності, зниження конкурентоспроможності. Це провокує виникнення загрози банкрутства та виходу підприємств з ринку. Оскільки на рівні підприємства формуються стійкі структурні одиниці економічної системи регіону та держави, тому від стану економічної безпеки підприємств (ЕБП) залежить і ситуація в регіоні та у державі загалом. Оскільки постійно з'являються нові виклики, загрози та ризики, які приносять значну шкоду підприємствам та суттєво знижують їх рівень життєдіяльності, тому виникає необхідність нових підходів до адаптації та управління ними. В результаті питання ЕБП стає все більш гострим та актуальним і вимагає нових досліджень у питаннях практичного застосування та розвитку існуючих підходів, оцінюванню та забезпеченню ЕБП.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Серед науковців, які займалися дослідженням сутності поняття «економічна безпека підприємства», можна виділити: Живко З. [1], Троц І. [2], Грибінченко О. [3], Клімова Г. [4], Коваленко О. [5], Череп А. [6], Капітула С. [7], Сосновська І. [8], Кургузенкова Л. [9], Щербина В. [10], Войнаренко М., Яременко О. [11], Небава М., Міронова Ю. [12], Баранова В. [13], Дідик А.М. [14], та ін. [15-24]. Функціональні складові ЕБП у своїх роботах досліджували: Мацеха Д.С. [25], Фроленко О.М. [26], Воронкова Т.Є., Мельник Д.М. [27], Ярова Ю.О., Артеменко Л.П. [28], Чорна О. Ю. [29], Утенкова К.О. [30], Асамоах-Черемех Д. [31], Фурманець В. В., Нагорна І. І. [32], Рудніченко Є.М., Гавловська Н.І. [33, 34] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Зважаючи на значну кількість досліджень у напрямку трактування сутнісного наповнення категорії «економічна безпека підприємства», проблема підвищення ЕБП посилюється у результаті певної невідповідності теоретичних досліджень та реальних потреб і проблем підприємств в сучасних економічних умовах України, що вимагає оновлених підходів до формування концептуальних та практичних основ побудови системи ЕБП. До того ж успішна реалізація концепції економічної безпеки на рівні підприємства значно залежить від самого розуміння підприємством її цілей та стратегії. Саме тому дослідження сутності, основних підходів до трактування категорії ЕБП, її різновидів є досить актуальним та потребує подальших досліджень.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз та систематизація існуючих підходів до сутнісного наповнення категорії ЕБП.

Виклад основного матеріалу

Економіка України зазнала значного впливу у результаті процесів інтеграції, глобалізації та трансформації, які охопили сучасне суспільство, що вимагає кардинальних змін до підходів управління підприємством та забезпечення його економічної безпеки. Ці процеси та поява нових факторів ризику демонструють появу різних поглядів науковців на сутнісне наповнення категорії «економічна безпека підприємства». Поняття «економічна безпека підприємства» пройшло шлях трансформації у дослідженнях українських вчених. У поглядах науковців можна виділити наступні характеристики ЕБП (рис. 1):

1) стабільне та максимально ефективне функціонування підприємства в сучасних конкурентних умовах (системне управління підприємством);

Рис.1. Головні характеристики ЕБП

2) формування високого потенціалу зростання та розвитку підприємства у майбутньому для досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції (перспективне управління підприємством);

3) попередження та протидія появі внутрішніх та зовнішніх загроз та ризиків (превентивне управління загрозами та ризиками);

4) подолання внутрішніх і зовнішніх загроз та ризиків, мінімізація їх негативних впливів на діяльність підприємств (компенсаційне управління загрозами та ризиками).

Згідно даних характеристик можна виділити і різні погляди науковців до визначення сутності ЕБП. У табл. 1 відображена класифікація сутнісного наповнення категорії ЕБП науковцями, в яких зроблений акцент на системному управлінні підприємством, перспективному управлінні підприємством, превентивному управлінні загрозами та ризиками та компенсаційному управлінні загрозами та ризиками.

Таблиця 1

Систематизація поглядів українських науковців щодо сутнісного наповнення категорії «економічна безпека підприємства»

Автор, рік	Зміст поняття, джерело
1	2
Акцент на системному управлінні підприємством	
Живко З., 2012 р. [1]	стан, який сприяє економічному розвитку і стабільності діяльності підприємства, здатність своєчасно, адекватно й без значних втрат реагувати на зміни внутрішньої та зовнішньої ситуації та негативний вплив дестабілізуючих чинників
Троц І., 2012 р. [2]	такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, що гарантує найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам)
Грибіненко О., 2017 р. [3]	комплексна характеристика, ступінь захисту від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів усіх потенціалів підприємства, що дозволяє забезпечити стійку та ефективну діяльність
Клімова Г., 2017 р. [4]	такий стан економічної системи, який дає їй можливість розвиватися динамічно й ефективно, успішно вирішувати соціальні проблеми і при цьому держава має можливість виробляти та проводити в життя незалежну економічну політику
Акцент на перспективному управлінні підприємством	
Коваленко О., 2016 р. [5]	комплексна характеристика досягнутих та очікуваних результатів діяльності підприємства, яка зумовлена узгодженням цілей та передбачає раціональне використання ресурсів
Череп А., 2016 р. [6]	можливість стійкого економічного розвитку, процвітання, налагодження процесу виробництва за умови зменшення та запобігання негативного впливу загроз ринкового середовища, взаємодії та соціального захисту працівників, підвищення рівня їх професіоналізму та зростання заробітної плати
Акцент на превентивному управлінні загрозами та ризиками	
Капітула С., 2009 р. [7]	захищеність від негативного впливу сукупності соціальних, економічних, екологічних, правових і силових внутрішніх і зовнішніх факторів
Сосновська І., 2015 р. [8]	комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток і потребує управління з боку керівництва підприємства
Кургузенкова Л. А., 2015 р. [9]	це такий стан складної, нелінійної системи, що представляє собою відокремлений господарюючий суб'єкт при виробництві та обміні благами між людьми, у ході якого дія зовнішніх і внутрішніх факторів не призводить до погіршення системи або до неможливості її функціонування та розвитку»
Акцент на компенсаційному управлінні загрозами та ризиками	
Щербина В.М., 2006 р. [10]	комплексне поняття, котре включає відповідні системи інформаційно-аналітичного моніторингу, попереджувальних, профілактичних, поточних і прогнозованих заходів щодо впливу на можливі загрози і має на меті нейтралізацію можливих негативних наслідків.
Войнаренко М., Яременко О., 2008 р. [11]	такий стан суб'єкта господарювання, при якому ефективно функціонують механізми запобігання або зменшення впливу загроз стабільності розвитку та функціонування

1	2
Небава М. І., Міронова Ю. В., 2017 р. [12]	це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності
Баранова В. 2018 р. [13]	пристосування до впливу чинників середовища, яке може бути досягнуте через захист від впливу середовища (шляхом уникнення зовнішніх та внутрішніх загроз), а також через реакцію на впливи середовища (шляхом протистояння деструктивним впливам або усунення негативних наслідків)
Дідик А.М., 2019 р. [14]	це стан системи взаємодії підприємства із суб'єктами внутрішнього та зовнішнього середовища, в якій підприємство спільно з інституціями держави з використанням власних ресурсів спроможне виявляти загрози його діяльності, уникати їх, нівелювати їхній вплив, пом'якшувати або долати наслідки реалізації загроз

Також на визначенні поняття ЕБП в українських реаліях позначились Industry 4.0 та цифровізація економіки, пандемія Covid-19 та російська агресія, що спричинило необхідність нових підходів до його трактування та визначення особливостей з появою нових зовнішніх вимог та необхідністю адаптації до нових викликів.

Як зазначають у своїй роботі Зачосова Н., Куценко Д. та Коваль О. «для успішної оптимізації традиційних підходів до управління фінансово-економічною безпекою в післявоєнний час необхідно трансформувати механізм управління фінансово-економічною безпекою для забезпечення його готовності до протидії впливу на корпоративні ресурси підприємства загроз військової агресії, глобальної пандемії, поширення тенденції Індустрії 4.0 та реалій моделі світу BANI» [15].

Тулчинська С. О. та Солосіч О. С. відзначають, що «актуалізація принципово нових викликів щодо забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів в умовах воєнного стану, потребує перегляду та осучаснення існуючих підходів та напрямків підтримки стабільного безпечового стану підприємництва в умовах перманентної військової загрози» [16].

Тому доцільно розглянути трансформацію сутності поняття ЕБП, його особливостей та ключових характеристик в часовому вимірі (табл. 2): до появи концепції Industry 4.0 з акцентом на цифровізацію діяльності підприємств (до 2011 р.); після появи пандемії Covid-19 (2019 р.) з акцентом на нові підходи до функціонування підприємств та до повномасштабного російського вторгнення (2022 р.); після повномасштабного російського вторгнення (2022 р.).

В результаті аналізу табл. 2 бачимо зміну підходів з плином часу до сутності поняття ЕБП, його особливостей та ключових характеристик (рис. 2).

Рис. 2. Ключові акценти сутності поняття ЕБП, його особливостей та характеристик в часовому вимірі

Таким чином, після аналізу різних підходів науковців до трактування сутнісного наповнення категорії ЕБП, можна дійти висновку, що ЕБП – це комплексна характеристика, що відображає стан підприємства, який сприяє стабільному та максимально ефективному його функціонуванню та розвитку, підвищенню конкурентоспроможності, характеризується захищеністю та сприяє зменшенню негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз на потенціал підприємства в умовах глобальних викликів, та забезпечує досягнення стратегічних цілей бізнесу.

Дане визначення є комплексним та об'єднує чотири виділених характеристики ЕБП, а саме системне управління підприємством, перспективне управління підприємством, превентивне управління загрозами та ризиками та компенсаційне управління загрозами та ризиками, а також акцентує увагу на сучасні конкурентні умови, які диктуються ринком та на умови глобальних викликів, серед яких пандемія Covid-19, російська агресія, економічна криза.

Отже, головною метою ЕБП є стабільне функціонування підприємства в теперішньому та забезпечення високого потенціалу розвитку у майбутньому. Дана мета досягається за рахунок своєчасного запобігання загроз та аналізу ризиків. Тому, для того, щоб забезпечити ЕБП, стабільне функціонування підприємства та його стійку позицію на ринку, необхідним є управління ризиками з метою їх мінімізації, а також проведення заходів для зниження наслідків та втрат від ризиків. Можливість своєчасно розпізнати ризики, проаналізувати їх та прийняти відповідні управлінські рішення може суттєво вплинути на економічну захищеність сьогодні та здатність до розвитку в майбутньому будь-якого підприємства.

**Трансформація сутності поняття ЕБП, його особливостей
та ключових характеристик в часовому вимірі**

Автор, рік	Сутнісне наповнення, особливості	Акценти
До появи концепції Industry 4.0 (до 2011 р.)		
Петрина О.Б., 2010 р. [17]	Економічна безпека підприємства – це стан підприємства, що характеризується його здатністю нормально функціонувати для досягнення своєї мети за наявних зовнішніх умов і їх зміни в певних межах	Узагальнене поняття «нормального функціонування»
Після появи концепції Industry 4.0 (2011 р.) до пандемії Covid-19 (2019 р.)		
Гапак Н. М., 2013 р. [18]	Економічна безпека підприємства – це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технологій, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам)	Виділення серед найбільш вагомих корпоративних ресурсів: персоналу, інформації і технологій, техніки та устаткування
Після появи пандемії Covid-19 (2019 р.) та до повномасштабного російського вторгнення (2022 р.)		
Вівчар О., 2020 р. [19]	Економічна безпека підприємства – стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому	Виділення серед ресурсів підприємства інтелектуального потенціалу (як результат впливу Industry 4.0)
Бакай В., 2020 р. [20]	Однією з найважливіших завдань системи економічної безпеки є забезпечення захисту конфіденційних даних підприємства. До них відносяться різні ноу-хау, комерційні таємниці, секрети виробництва та інше. В умовах конкуренції навіть такі відомості, як дані про клієнтів або постачальників і умови їх співпраці, можуть значно погіршити його фінансовий стан	Наголос на конфіденційності даних та на маркетинговій складовій економічної безпеки (дані про клієнтів або постачальників)
Жадько К.С., Самойленко Д.М., 2020 р. [21]	Економічна безпека підприємства передбачає покращення фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання в умовах можливих викликів, загроз, небезпеки. Для посилення економічної безпеки будь-якого підприємства в умовах дії цифрових технологій і пандемії рекомендовано впровадження агресивного маркетингу, а саме підвищення обсягів чистого доходу за рахунок зайняття нових сегментів ринку	В результаті цифровізації та пандемії рекомендовано впровадження агресивного маркетингу в системі ЕБП
Після повномасштабного російського вторгнення (2022 р.)		
Богма О. С., Сілакова Г. В., В'яель О. В., 2022 р. [22]	У сучасних умовах господарювання забезпечення маркетингової складової економічної безпеки, яка відповідає за затребуваність продукції ринком і можливості провадження успішної ринкової діяльності підприємств, є надзвичайно актуальним, особливо в умовах активізації процесу європейської інтеграції України, яка матиме величезні трансформаційні наслідки як для країни, так і для її бізнесу	Особливість маркетингової складовій ЕБП в успішній ринковій діяльності підприємств в умовах європейської інтеграції України
Ковальська Л., Голій О., Голій В., 2023 р. [23]	Економічна безпека підприємства - здатність соціально-економічної системи протистояти та створити захист від дестабілізуючих чинників внутрішнього та зовнішнього середовищ, забезпечуючи при цьому стійкість економічного розвитку через ефективне використання наявних та потенційних ресурсів	Наголос на протистоянні та захист від дестабілізуючих чинників
Огренич Ю.О., Діброва В.О., 2023 р. [24]	Економічна безпека підприємства є сукупністю дій підприємства, що спрямовані на забезпечення стабільної роботи підприємства та уникнення реальних загроз, захист від чинників ринкового середовища, нейтралізацію їх впливу. В умовах воєнного стану досить гостро стоїть питання забезпечення економічної безпеки на підприємствах, які зазнають досить великих збитків через ворожі прильоти, відсутність сировини, проблеми з електроенергією, відтік робочих кадрів закордон тощо	Наголос на особливості ЕБП в умовах воєнного стану, на чинники ринкового середовища

Враховуючи фактори (ризики), науковці виділяють різні функціональні складові ЕБП. Функціональні складові ЕБП є сукупністю основних напрямів її економічної безпеки, які істотно відрізняються один від одного за своїм змістом (табл. 3).

Проаналізувавши функціональні складові, які науковці виділяють, можна помітити наявність ринкової, а у деяких випадках – маркетингової складової. Ринкова складова відображає міру відповідності внутрішніх та зовнішніх (в ринковому середовищі) можливостей підприємства.

Аналіз табл. 2-3 дозволяє помітити, що у поглядах науковців особливо актуальним стає питання пошуку нових ринків для реалізації продукції в умовах пандемії та виходу на нові ринки в умовах війни, що актуалізує таку складову ЕБП як ринкову. Як зазначає Тульчинська С. О. та Солосіч О. С. «до основних особливостей забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану можна віднести:... аналіз асортиментної політики підприємницького утворення, її оптимізація на користь найбільш затребуваних з боку споживачів категорій товарів та послуг» [33]. Окрім того, у наукових публікаціях [34, 35] акцентується увага на важливості гнучкого управління ЕБП, і зазначено, що умови військового стану можуть вимагати специфічних стратегій управління, особливо коли ставляться завдання, що вимагають швидкої

реакції та адаптації до ситуації, яка змінюється не прогнозовано. І тому, гнучке управління ЕБП є важливим елементом, що дозволяє швидко перебудовувати стратегії та тактику для ефективного реагування на нові виклики.

Таблиця 3

Систематизація поглядів науковців щодо виділення функціональних складових ЕБП

Автор	Складові ЕБП
Мацеха Д. С., 2013 р. [25]	Фінансова, ринкова, управлінська, силова, інформаційна, кадрова, екологічна, техніко-технологічна, соціальна, інноваційна, політико-правова безпека
Фроленко О. М., 2014 р. [26]	Безпека управління (діяльність підприємства), безпека ресурсів (людських, матеріальних і ін.), ринкова безпека (рейдерство, конкуренти), інформаційна безпека (конфіденційність)
Воронкова Т. С., Мельник Д. М., 2015 р. [27]	Внутрішньовиробничі складові: організаційно-управлінська, фінансова, кадрово-інтелектуальна, виробничо-технологічна, інвестиційно-інноваційна, екологічна, силова. Комунікаційні складові: інформаційно-правова, ринкова, інтерфейсна
Ярова Ю. О., Артеменко Л. П., 2016 р. [28]	Внутрішньовиробничі складові: фінансова, інтелектуальна, кадрова, соціальна, технічна, технологічна, юридична, інформаційна, екологічна, силова, енергетична, інноваційна. Позавиробничі складові: ринкова та інтерфейсна безпека
Чорна О. Ю., 2016 р. [29]	Фінансова складова, інтелектуальні і кадрові складові, техніко-технологічна складова, зовнішньоекономічна складова, енергетична складова, політико-правова складова, силова складова, інвестиційно-інноваційна складова, екологічна складова, інформаційно-комунікаційна складова
Утенкова К. О., 2018 р. [30]	Фінансова, кадрово-інтелектуальна, виробничо-технологічна, політико-правова безпека, безпека прийняття рішень і захищеність інформації, екологічна, інвестиційно-інноваційна, соціальна, маркетингова, ресурсно-технічна, енергетична, продовольча, транспортна, зовнішньо-економічна
Асамоах-Черемех Д., 2021 р. [31]	Фінансова, інвестиційна, кадрова, інноваційна, маркетингова (логістична), інституційно-правова, інформаційна, техніко-технологічна, екологічна, силова
Фурманець В. В., Нагорна І. І., 2023 р. [32]	Інтелектуально-кадрова, фінансова, ринкова, техніко-технологічна складова

Під маркетинговою безпекою слід розуміти стан підприємства, який дозволяє уникати прорахунків у продуктивній, збутовій, комунікаційній та ціновій політиці поведінки на ринку, та який дає можливість виявляти, аналізувати та запобігати зовнішнім та внутрішнім ризикам та загрозам.

Для ефективної роботи підприємства досить важливим є питання забезпечення економічної безпеки. Даний процес не повинен містити лише окремі заходи, направлені на вирішення певних проблем, а має бути безперервним, цілеспрямованим та системним. З цією метою необхідним є перманентний аналіз та прогнозування можливих загроз та ризиків; обґрунтований вибір методів та їх застосування з метою створення, вдосконалення та розвитку системи ЕБП; забезпечення безперервного контролю та управління системою ЕБП.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

В результаті аналізу основних підходів до трактувань сутнісного наповнення категорії ЕБП запропонована удосконалена їх систематизація із виокремленням аспектів: системного управління підприємством, перспективного управління підприємством, превентивного управління загрозами та ризиками, компенсаційного управління загрозами та ризиками. Встановлено, що ЕБП – це комплексна характеристика, що відображає стан підприємства, який сприяє стабільному та максимально ефективному його функціонуванню та розвитку, підвищенню конкурентоспроможності, характеризується захищеністю та сприяє зменшенню негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз на потенціал підприємства в умовах глобальних викликів, та забезпечує досягнення стратегічних цілей бізнесу.

Виявлено, що трансформація сутності поняття ЕБП відбулася і у часовому вимірі, адже на дане поняття здійснили вплив поява концепції Industry 4.0, пандемія Covid-19, російська агресія. Можна помітити, що пандемія Covid-19 значно вплинула на активізацію уваги саме до маркетингової складової, яка стає однією з ключових в системі ЕБП в сучасних умовах. Результатами створення успішної маркетингової стратегії компанії та її реалізації на ринку є збільшення клієнтської бази та зростання обсягу продажу; підвищення конкурентоспроможності продуктів та послуг, що випускаються; успішне функціонування системи модифікації існуючих продуктів та розробки нових; формування ефективної цінової політики; створення механізму контролю за рекламними акціями.

Вплив маркетингу на економічний стан підприємства цілком зрозумілий, тому що обґрунтовані заходи та стратегії просування товару чи послуги, а також прогноз та правильно спланована політика визначають успіх діяльності підприємства. Маркетингові стратегії запобігають появі та розвитку загроз та ризиків на ринку для підприємства, які стають наслідком мінливості світової економіки.

Література

1. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізм забезпечення та управління: монографія / З. Б. Живко. – Львів :ЛігаПрес, 2012. – 256 с.
2. Троц І. В. Забезпечення економічної безпеки на підприємстві з метою попередження банкрутства / І. В. Троц // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2012. – № 1 (59). – Ч. 2. – С. 223-227.

3. Грибіненко О. М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства / О. М. Грибіненко, С. М. Шагоян // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 22. – Ч. 1. – С. 98-100.
4. Клімова Г. П. Економічна безпека: сутність та основні напрями забезпечення / Г. П. Клімова // Право та інновації. – 2017. – №3(19). – С. 23-29.
5. Коваленко О. В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства / О. В. Коваленко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 1 (01). – С. 65-72.
6. Череп А. Сутність економічної безпеки як складової частини діяльності підприємства та сучасні підходи до її трактування / А. Череп // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. – 2016. – Вип. 31(1). – С. 27-34.
7. Капітула С. В. Оцінка та управління економічною безпекою підприємства (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів України): автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / С. В. Капітула; Криворізький технічн. ун-т. – Кривий Ріг, 2009. – 20 с.
8. Сосновська І. М. Поняття і значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств / І. М. Сосновська // Ефективна економіка. – 2015. – №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303>.
9. Кургузенкова Л. А. Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня / Л. А. Кургузенкова // Економіка та суспільство. – 2015. – Вип. 1. – С. 31–34.
10. Щербина В. М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємств та установ / В. М. Щербина // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №10 (64). – С. 220–225.
11. Войнаренко М. Управління економічною безпекою підприємств на основі оцінки відхилень порогових показників / М. Войнаренко, О. Яременко // Економіст. – 2008. – №12. – С. 60–63.
12. Небава М. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібник / М. І. Небава, Ю. В. Міронова. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 73 с.
13. Баранова В. В. Сутність економічної безпеки національного господарства та її характеристики / В. В. Баранова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Вип. 21. – Ч.2. – С. 147-152.
14. Економічна безпека підприємства: підручник / [А. М. Дідик, О. Є. Кузьмін, В. Л. Ортинський, Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, О. В. Ілляшенко та ін.]; за заг. ред. А. М. Дідика. – Львів : НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. – 624 с.
15. Зачосова Н. Стратегія та механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємств в умовах війни, Індустрії 4.0 та світу VANI / Н. Зачосова, Д. Куценко, О. Коваль // Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. – 2022. – № 4(45). – С. 223–233.
16. Тульчинська С. О. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану / С. О. Тульчинська, О. С. Солосіч // Науковий погляд: економіка та управління. – 2022. – № 3 (79). – С. 97–102.
17. Петрина О. Б. Передумови формування та зміст економічної безпеки підприємства / О. Б. Петрина // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С.206-216.
18. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки / Н. М. Гапак // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2013. Вип. 3 (40). – С. 62–65.
19. Вівчар О. І. Комплексне дослідження концептуалізації сучасних поглядів на дефініцію економічної безпеки підприємств / О. І. Вівчар // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2020. – № 6. – С. 106–111.
20. Бакай В.Й. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі використання цифрових технологій / В.Й. Бакай // Вісник Хмельницького національного університету. – 2020. – № 4. – Т.1. – С. 32-35.
21. Жадько К.С. Економічна безпека підприємств в умовах цифрових технологій і пандемії / К.С. Жадько, Д.М. Самойленко // Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. – 2020. – Вип. 5(38). – С. 170-176.
22. Vogma O. S. The Impact of European Integration on the Marketing Security of Domestic Business / O. S. Vogma, H. V. Silakova, O. V. Vialets // Бізнесінформ. – 2022. – №7. – С. 197-202.
23. Ковальська Л. Економічна безпека підприємства: сутність, структура та механізм забезпечення / Л. Ковальська, О. Голій, В. Голій // Економічний форум. - 2023. - №1 - С. 126-137.
24. Огренич Ю.О. Економічна безпека промислових підприємств в Україні: стан, проблеми та напрями покращення / Ю.О. Огренич, В.О. Діброва // Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. – 2023. – Вип. 15. – С. 180-191.
25. Мацеха Д.С. Функціональні складові економічної безпеки та показники їхньої оцінки для підприємств легкої промисловості / Д.С. Мацеха // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2013. - Вип. 1 (48). – С. 128–133.

26. Фроленко О. М. Маркетинговий механізм формування системи економічної безпеки підприємства / О. М. Фроленко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2014. – Вип. 6. – Ч. 3. – С. 206-208.
27. Воронкова Т. Є. Проблема забезпечення економічної безпеки підприємства / Т. Є. Воронкова, Д. М. Мельник // [Науково-технічна інформація](#). – 2015. – № 2. – С. 19-25.
28. Ярова Ю. О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи / Ю. О. Ярова, Л. П. Артеменко // [Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»](#). – 2016. – № 13. – С. 257-263.
29. Чорна О. Ю. Основні функціональні складові економічної безпеки інтегрованої промислової структури / О.Ю. Чорна // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2016. – № 6 (230). – С. 187-193.
30. Утенкова К. О. Економічна безпека аграрного сектору: сутність та функціональні складові / К.О. Утенкова // Агросвіт. – 2018. – №17. – С. 42-47.
31. Асамоах-Черемех Д., Маркетингові інструменти забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність та класифікація / Д. Асамоах-Черемех // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2021. – № 6. – Том 2. – С.130-134.
32. Фурманець В. В. Забезпечення безпеки ринкової складової в системі економічної безпеки поліграфічних підприємств / В.В. Фурманець, І.І. Нагорна // III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»: збірник тез доповідей (8 грудня 2022 р.). – 2023. – С. 113-114.
33. Солосіч О. С. Особливості забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану / О. С. Солосіч, С. О. Тульчинська // III Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»: збірник тез доповідей (8 грудня 2022 р.). – 2023. – С.197.
34. Rudnichenko Y. Implementation Of Neural Network Diagnostics Of Agile Management For Ensuring Economic Security Of The Organization / Y. Rudnichenko, L.Liubokhynets, N. Havlovska, T. Nazarchuk, V. Harbusiuk, L. Krymchak // 2023 IEEE 4th KhPI Week on Advanced Technology (KhPIWeek). – 2023. – P. 419-424.
35. Rudnichenko Y. Innovative Approach for Assessing Management System Flexibility for Determining Mechanism Functioning Mode for Ensuring Economic Security of Organizations / Y. Rudnichenko, L. Liubokhynets, N. Havlovska, T. Nazarchuk, L. Krymchak, V. Harbusiuk // TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics. – 2022. – Vol. 11(4). – P.1569-1576.

References

- Zhuvko Z. B. Ekonomichna bezpeka pidpruemstva: sutnist, mehanizm zabezpechennya ta upravlinnya: monographiya / Z. B. Zhuvko. – Lviv :LigaPres, 2012. – 256 s.
- Troc I. V. Zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky na pidpruemstvi z metoyu poperedzhennya bankrutstva / I.V. Troc // Visnyk Zhumorskogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu. – 2012. – № 1 (59). – Ch. 2. – S. 223-227.
- Grubinenko O.M. Sutnist ta shlyahy zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva / O. M. Grubinenko, S.M. Shagoyan // Naukoviy visnyk Hersonskogo derzhavnogo universytetu. – 2017. – Vup. 22. – Ch. 1. – S. 98-100.
- Klimova G. P. Ekonomichna bezpeka: sutnist ta osnovni napryamy zabezpechennya / G. P. Klimova // Pravo ta innovacii. – 2017. – №3(19). – S. 23-29.
- Kovalenko O. V. Pidhidy do vuznachennya ponyattya ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva / O. V. Kovalenko // Ekonomichnyy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii. – 2016. – Vup. 1 (01). – S. 65-72.
- Cherep A. Sutnist ekonomichnoi bezpeky yak skladovoi chastynu diyalnosti pidpruemstva ta suchasni pidhody do ii traktuvannya / A. Cherep // Visnyk Pruzovskogo derzhavnogo tehnichnogo universytetu. Seriya : Ekonomichni nauky. – 2016. – Vup. 31(1). – S. 27-34.
- Kapitula S. V. Ocinka ta upravlinnya ekonomichnoy bezpekoyu pidpruemstva (na prukladi girnucho-zbagachuvanykh kombinativ Ukrainy): avtoref. dis. kand. ekon. nauk : 08.00.04 / S.V. Kapitula; Kruvorizkyi tenichn. un-t. – Krivuy Rig, 2009. – 20 s.
- Sosnovska I. M. Ponyattya i znachennya ekonomichnoi bezpeky vurobnycho-gospodarskoi diyalnosti pidpruemstv / I. M. Sosnovska // Efektivna Ekonomika. – 2015. – №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303>.
- Kurguzenkova L. A. Ekonomichna bezpeka pidpruemstva: sutnist ta chynnyky formuvannya ii vidpovidnogo rivnya / L.A. Kurguzenkova // Ekonomika ta suspilstvo. – 2015. – Vup. 1. – S. 31-34.
- Shcherbuna V. M. Informaciynе zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky pidpruemstv ta ustanov / V. M. Shcherbuna // Aktualni problem ekonomiky. – 2006. – №10 (64). – S. 220-225.
- Voynarenko M. Upravlinnya ekonomichnoy bezpekoyu pidpruemstv na osnovi ocinku vidhulen porogovykh pokaznykiv / M. Voynarenko, O. Yaremenko // Ekonomist. – 2008. – №12. – S. 60-63.
- Nebava M. I. Ekonomichna bezpeka pidpruemstva: navch. posibnuk / M. I. Nebava, Yu. V. Mironova. - Vinnitsya : VNTU, 2017. – 73 s.
- Baranova V. V. Sutnist ekonomichnoi bezpeky nacionalnogo gospodarstva ta ii harakteristiki / V. V. Baranova // Naukoviy visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu. – 2018. – Vup. 21. – Ch.2. – S. 147-152.
- Ekonomichna bezpeka pidpruemstva: pidruchnik / [A. M. Diduk, O. E. Kuzmin, V. L. Ortunskiy, G. V. Kozachenko, Yu. S. Pogorelov, O. V. Ilyashenko ta in.]; za zag. red. A. M. Diduka. – Lviv : NU «Lvivska politehnika», TzOV «Vudavnicna grupa «Buhgalteriya Ukrainu», 2019. – 624 s.
- Zachosova N. Strategiya ta mehanizm upravlinnya finansovo-ekonomichnoy bezpekoyu pidpruemstv v umovah viynu, Industrii 4.0 ta svitu BANI / N. Zachosova, D. Kucenko, O. Koval // Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. – 2022. – № 4(45). – S. 223-233.
- Tulchinska S. O. Konceptualni zasady zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva v umovah voennogo stanu / S. O. Tulchinska, O. S. Solosich // Naukoviy poglyad: ekonomika ta upravlinnya. – 2022. – № 3 (79). – S. 97-102.

-
17. Petruna O. B. Peredumovy formuvannya ta zmist ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva / O.B. Petruna // Naukoviy visnik NLTU Ukrainy. – 2010. – Vup. 20.3. – S.206-216.
 18. Gapak N. M. Ekonomichna bezpeka pidpruemstva: sutnist, zmist ta osnovu ocinku / N.M. Gapak // Naukoviy visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universitetu. Seriya: Ekonomika. - 2013. - Vup. 3 (40). - S. 62–65.
 19. Vivchar O. I. Kompleksne doslidzhennya konceptualizacii suchasnuh poglyadiv na definiciyu ekonomichnoi bezpeky pidpruemstv / O. I. Vivchar // Herald of Khmelnytskyi National University. Ekonomichny nauky. – 2020. – № 6. – S. 106–111.
 20. Bakay V. I. Zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva na osnovi vukorustannya cufrivuh tehnologiy / V. I. Bakay // Herald of Khmelnytskyi National University. – 2020. – № 4. – T. 1. – S. 32-35.
 21. Zhadko K.S. Ekonomichna bezpeka pidpruemstv v umovah cuvrovuh tehnologiy s pandemii / K.S. Zhadko, D.M. Samoylenko // Centralnoukrainskiy naukoviy visnyk. Ekonomichni nauky. – 2020. - Vup. 5(38). - S. 170-176.
 22. Bogma O. S. The Impact of European Integration on the Marketing Security of Domestic Business / O. S. Bogma, H. V. Silakova, O. V. Vialets // Biznesinform. – 2022. – №7. – S. 197-202.
 23. Kovalska L. Ekonomichna bezpeka pidpruemstva: sutnist, struktura ta mehanizm zabezpechennya / L. Kovalska, O. Goliy, V. Goliy // Ekonomichnyy forum. – 2023. – №1 – S. 126-137.
 24. Ogrenuch Yu.O. Ekonomichna bezpeka promislivuh pidpruemstv v Ukraini: stan, problemy ta napryamku pokrashchennya / Yu.O. Ogrenuch, V.O. Dibrova // Tavriyskiy naukoviy visnyk. Seriya: Ekonomika. – 2023. – Vup. 15. – S. 180-191.
 25. Maceha D. S. Funkcionalni skladovi ekonomichnoi bezpeky ta pokazniku ihnoi ocinku dlya pidpruemstv legkoi promislivosti / D. S. Maceha // Visnyk socialno-ekonomichnuh dosladzhen. – 2013. – Vup. 1 (48). – S. 128-133.
 26. Frolenko O. M. Marketungoviy mehanizm formuvannya systemu ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva / O. M. Frolenko // Naukoviy visnyk Hersonskogo derzhavnogo universytetu. Seriya Ekonomichny nauky. – 2014. – Vup. 6. – Ch. 3. – S. 206-208.
 27. Voronkova T. E. Problema zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva / T. E. Voronkova, D. M. Melnyk // [Naukovo-tehnichna informaciya](#). – 2015. – № 2. – C. 19-25.
 28. [Yarova Yu. O.](#) Struktura ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva v umovsh kruzhu / Yu. O. Yarova, L. P. Artemenko // [Ekonomichnyy visnyk Nacionalnogo tehnichnogo universitetu Ukrainy «Kuibivskiy politehnicniy institut»](#). – 2016. – № 13. – S. 257-263.
 29. Chorna O. Yu. Osnovni funkcionalni skladovi ekonomichnoi bezpeky integrovanoi promislivoi struktury / O. Yu. Chorna // Visnyk Shidnoukrainskogo nacionalnogo universitetu imeni Volodumura Dalya. – 2016. – № 6 (230). – S. 187-193.
 30. Utenkova K. O. Ekonomichna bezpeka agrarnogo sektoru: sutnist ta funkcionalni skladovi / K. O. Utenkova // Ahrosvit. – 2018. – №17. – C. 42-47.
 31. Asamoah-Cheremeh D. Marketingovi instrumentu zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky pidpruemstva: sutnist ta klasifikaciya / D. Asamoah-Cheremeh // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu. Ekonomichni nauky. – 2021. – № 6. – Tom 2. – S.130-134.
 32. Furmanec V. V. Zabezpechennya bezpeky runkovoii skladovoii v sustemi ekonomichnoi bezpeky poligrafichnuh pidpruemstv / V. V. Furmanec, I. I. Nagorna // III Mizhnarodna naukovo-praktichna konferenciya «Biznes, innovacii, menedzhment: problem ta perspektuvu»: zbirnik tez dopovidey (8 grudnya 2022 r.). – 2023. – S. 113-114.
 33. Solosich O. S. Osoblivosti zabezpechennya ekonomichnoi bezpeky subektiv gospodaryuvannya v umovah voennogo stanu / O.S. Solosich, S.O. Tulchinska // III Mizhnarodna naukovo-praktichna konferenciya «Biznes, innovacii, menedzhment: problem ta perspektuvu»: zbirnik tez dopovidey (8 grudnya 2022 r.). – 2023. – S. 197.
 34. Rudnichenko Y. Implementation Of Neural Network Diagnostics Of Agile Management For Ensuring Economic Security Of The Organization / Y. Rudnichenko, L.Liubokhynets, N. Havlovska, T. Nazarchuk, V. Harbusiuk, L. Krymchak // 2023 IEEE 4th KhPI Week on Advanced Technology (KhPIWeek). – 2023. – P. 419-424.
 35. Rudnichenko Y. Innovative Approach for Assessing Management System Flexibility for Determining Mechanism Functioning Mode for Ensuring Economic Security of Organizations / Y. Rudnichenko, L. Liubokhynets, N. Havlovska, T. Nazarchuk, L. Krymchak, V. Harbusiuk // TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics. – 2022. – Vol. 11(4). – P.1569-1576.
-